

Петро МИКИТЮК

ПОКАЗНИКИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ БУДІВЕЛЬНОЇ ФІРМИ

Умови функціонування будівельної фірми визначаються системою показників, які умовно можна поділити на дві групи. Перша група характеризує господарську діяльність, друга – фінансову. Розглянемо другу групу, а саме показники оцінки фінансового стану.

Ці показники можна згрупувати таким чином: показники ліквідності, показники ділової активності, показники платоспроможності або структури капіталу.

Показники ліквідності дозволяють визначити здатність підприємства протягом звітного періоду сплатити свої короткотермінові зобов'язання. Серед показників ліквідності переважно використовуються такі коефіцієнти:

Коефіцієнт абсолютної ліквідності (К1) характеризує можливість погашення поточних зобов'язань по кредитах і розрахунках наявними грошовими засобами та поточними фінансовими інвестиціями.

$$K1 = \frac{\text{грошові кошти та їх еквіваленти} + \text{поточні фінансові інвестиції}}{\text{поточні зобов'язання}} \quad (1)$$

Показник К1 відображає, чи достатньо у підприємства коштів, які можуть бути використані ним для погашення своїх короткотермінових зобов'язань протягом майбутнього звітного періоду. Згідно з практикою господарювання, що склалась, вважається, що К1 повинен знаходитись в межах від 0,2 до 0,25. Нижня межа обумовлена тим, що оборотних активів повинно бути принаймні достатньо для погашення короткотермінових зобов'язань, інакше підприємство може виявитись неплатоспроможним з цього виду зобов'язань.

Коефіцієнт покриття (К2) показує, скільки одиниць оборотних засобів припадає на одиницю поточних зобов'язань.

$$K2 = \frac{\text{грошові кошти} + \text{цінні папери, що легко} + \text{рахунки}}{\text{та їх еквіваленти} \quad \text{реалізуються} \quad \text{до отримання}}{\text{поточні зобов'язання}} \quad (2)$$

Показник К2 є похідним від К1 і розкриває відношення найбільш ліквідної частини оборотних активів (тобто без врахування матеріально-виробничих запасів) до поточних зобов'язань. Розрахунок К2 викликаний тим, що ліквідність окремої категорії оборотних активів далеко не однакова, і якщо, наприклад, грошові кошти можуть бути безпосереднім джерелом виплати поточних зобов'язань, то запаси можуть використовуватись для цієї мети лише після їх реалізації, що включає пошук покупця, а також для наявності у нього грошових коштів.

Аналізуючи коефіцієнти ліквідності, необхідно враховувати соціально-економічні особливості розвитку тих країн, підприємства яких є об'єктом вивчення. Так, якщо в США господарською практикою встановлена допустима величина К1 і К2 (1-2), то в Японії ці показники рідко досягають нижньої межі. Низький рівень цих коефіцієнтів обумовлений особливостями структури капіталу японських компаній, де частка власного капіталу в середньому дорівнює 20%. Для переважної більшості японських компаній низький рівень К1 і К2 не є свідченням несприятливого фінансового стану фірми.

Показник загальної ліквідності (К3) відображає, наскільки фірма залежить від

матеріально-виробничих запасів з точки зору необхідності мобілізації грошових засобів для погашення своїх короткотермінових зобов'язань. Загальний коефіцієнт ліквідності (К3) характеризує, наскільки грошові кошти і короткотермінові фінансові вкладення і трансформовані у грошові кошти та запаси можуть бути погашені за рахунок поточних зобов'язань.

$$K3 = \frac{\text{грошові кошти та їх еквіваленти} + \text{поточні фінансові інвестиції} + \text{дебіт заборговність за товари, роботи послуги} + \text{запаси}}{\text{поточні зобов'язання}} \quad (3)$$

До показників ділової активності віднесені коефіцієнти, що характеризують оборотність оборотних засобів. Розрахунок цих показників дозволяє поглибити аналіз оборотності окремих елементів поточних активів. У даному випадку важливо не тільки оцінити швидкість обороту запасу, а й економічну ефективність оборотності оборотних активів. Всі ці показники можна представити у вигляді коефіцієнтів. Коефіцієнти ділової активності дозволяють проаналізувати, наскільки активно підприємство використовує свої кошти.

Перша група – коефіцієнти загальної оборотності, які дають найбільш узагальнену уяву про господарську активність підприємства.

Коефіцієнт забезпеченості матеріальних активів (К4) показує можливість забезпечення за рахунок виробничих запасів чистих оборотних активів.

$$K4 = \frac{\text{основний капітал} + \text{запаси}}{\text{всього активи}} \quad (4)$$

Коефіцієнт автономії (К5) показує питому вагу власного капіталу у валюті балансу і його можна проаналізувати в динаміці. Водночас по цьому коефіцієнту не можна оцінити економічний чи фінансовий стан підприємства, оскільки як сама по собі величина власних засобів нічого не характеризує, так як і співвідношення позичкових і власних засобів.

$$K5 = \frac{\text{власний капітал}}{\text{валюта балансу}} \quad (5)$$

Коефіцієнт активності продажів (К6) характеризує ефективність використання підприємством усіх наявних ресурсів, незалежно від джерел їх залучення. Він показує, скільки разів за рік здійснюється повний цикл виробництва і обігу, що приносить відповідний ефект у вигляді прибутку, або скільки грошових одиниць реалізованої продукції принесла кожна грошова одиниця активів. Цей показник коливається залежно від галузі і розраховується за формулою:

$$K6 = \frac{\text{обсяг реалізації}}{\text{середньорічна вартість активів}} \quad (6)$$

При зіставленні коефіцієнта (К6) для різноманітних підприємств або в межах одного підприємства за різні звітні періоди необхідно перевірити, чи забезпечується порівняння в оцінці середньорічної вартості активів. Наприклад, якщо на одному підприємстві позаоборотні активи оцінені з врахуванням амортизації, визначеної за методом рівномірного прямолінійного списання, а на іншому використовується метод прискореної амортизації, то в цьому випадку оборотність буде завищена. Більше того, (К6) при інших рівних умовах буде зростати в тих випадках, коли більш зношеними будуть позаоборотні засоби підприємства. Вказані обставини вимагають, щоб аналіз показника (К6) проводився з врахуванням необхідних коригувань.

Коефіцієнт оборотності запасів (К7) характеризує швидкість реалізації запасів. Чим вища

оборотність запасів, тим менше засобів є в цій найменш ліквідній статті, тим більш ліквідну структуру мають оборотні засоби і тим стійкішим є фінансовий стан фірми. Особливо актуальним є підвищення оборотності і зниження запасів за наявності великого ступеня заборгованості у компанії. Потрібно зазначити, що в деяких випадках збільшення оборотності запасів може відображати негативні явища в діяльності компанії, наприклад, у випадку збільшення обсягу продажу за рахунок реалізації товару з мінімальним прибутком чи зовсім без прибутку.

$$K7 = \frac{\text{собівартість реалізованої продукції}}{\text{середньорічна вартість виробничих запасів}} \quad (7)$$

Показник оборотності запасів може бути також виражений у днях і в цьому випадку він набуває вигляду K8, який розшифровує, скільки потрібно днів для продажу матеріально виробничих запасів.

$$K8 = \frac{365}{K7 \text{ (дні)}} \quad (8)$$

Коефіцієнт K9 відображає, скільки оборотів фірми необхідно для оплати виставлених їй рахунків та векселів.

$$K9 = \frac{\text{собівартість продукції} - \text{запаси (поч.)} + \text{запаси (кін.)}}{\text{середньорічна вартість рахунків до оплати}} \quad (9)$$

Показник K9 може бути також виражений у днях і в цьому випадку він набуває вигляду K10, який розшифровує, скільки потрібно підприємству днів для оплати виставлених рахунків і векселів.

$$K10 = \frac{365}{K9 \text{ (дні)}} \quad (10)$$

Показник K11 визначає оборотність позаоборотних активів чи їх фондівіддачу. Підвищення коефіцієнта фондівіддачі можна досягнути як за рахунок відносно невисокої питомої ваги матеріальних позаоборотних активів, так і за рахунок їх високого технічного рівня. Чим вищий цей коефіцієнт, тим нижчі витрати звітного періоду. Низький коефіцієнт свідчить про недостатній обсяг продажу або про надто високий рівень вкладень у ці види активів.

$$K11 = \frac{\text{обсяг реалізації}}{\text{середньорічна вартість матеріальних активів}} \quad (11)$$

Коефіцієнт оборотності власного капіталу (K12) характеризує різні аспекти діяльності: з комерційної точки зору він визначає надлишок продажу або нестачу, з фінансової – швидкість обороту вкладеного власного капіталу, з економічної – активність грошових засобів, якими ризикує акціонер. Якщо коефіцієнт надто високий в результаті перевищення рівня продажу над вкладеним капіталом, то це тягне за собою зростання кредитних ресурсів і можливість досягнення тієї межі більше за рахунок кредиторів, ніж за власні кошти. В цьому випадку відношення зобов'язань до власного капіталу збільшується, знижується безпека кредиторів, і підприємства може мати серйозні труднощі, пов'язані зі зменшенням доходів чи загальною тенденцією зниження цін. Навпаки, низький коефіцієнт означає бездіяльність частини власних засобів. У даному випадку коефіцієнт вказує на необхідність вкладання власних засобів в інше, більш прибуткове джерело доходу.

$$K12 = \frac{\text{обсяг реалізації}}{\text{середньорічна вартість власного капіталу}} \quad (12)$$

Коефіцієнти платоспроможності характеризують ступінь захищеності інтересів кредиторів та інвесторів, які мають довготермінові вкладення у будівельні організації. Ці показники називаються показниками структури капіталу або показниками покриття.

До них пропонуємо віднести:

Коефіцієнт власності (K13), який характеризує співвідношення інтересів власників підприємства (власників акцій) і кредиторів. Нормальним коефіцієнтом, який забезпечує досить стабільний фінансовий стан підприємства з точки зору інвесторів і кредиторів, вважається співвідношення власного капіталу до валюти балансу.

$$K13 = \frac{\text{власний капітал}}{\text{валюта балансу}} \quad (13)$$

Коефіцієнт K23, який характеризує структуру капіталу з точки зору частки позичкових засобів. Чим більше власних засобів, тим менша частка позичкових засобів і навпаки.

$$K14 = \frac{\text{позичковий капітал}}{\text{валюта балансу}} \quad (14)$$

Коефіцієнт залежності (K15) дає можливість оцінити вплив на будівельну організацію зовнішніх позик. Чим вищим є цей показник, тим більше довготермінових зобов'язань має фірма, тим більш ризиковою є її діяльність. Якщо всі ці зобов'язання компанія не зможе оплатити, вона збанкрутує.

$$K15 = \frac{\text{позичковий капітал}}{\text{власний капітал}} \quad (15)$$

Коефіцієнти забезпеченості необоротних активів відповідно власним і перманентним капіталом (K16 і K17) відображають, у якій мірі необоротні активи фінансуються за рахунок залучених засобів.

$$K16 = \frac{\text{необоротні активи}}{\text{власний капітал}} \quad (16)$$

$$K17 = \frac{\text{необоротні активи}}{\text{власний капітал} + \text{довготермінова заборгованість}} \quad (17)$$

Коефіцієнт реальної вартості нематеріальних і оборотних коштів у майні підприємства (K18) визначається за формулою:

$$K18 = \frac{\text{необоротні активи} + \text{оборотні активи}}{\text{майно підприємства}} \quad (18)$$

Коефіцієнт захищеності (K19) характеризує, наскільки кредитори залежні від того, що їм не будуть виплачені проценти за надані компанії позики. Цей показник відображає, у скільки разів зароблені кошти перевищують проценти, які необхідно сплатити за взяті позики.

$$K19 = \frac{\text{чистий прибуток} + \text{виплати за проценти} + \text{податки}}{\text{витрати з виплати процентів}} \quad (19)$$

Коефіцієнт вартості позиченого капіталу K20 характеризує, наскільки дорого обходиться компанії залучення позичкових засобів.

$$K20 = \frac{\text{витрати за виплати процентів}}{\text{позичковий капітал}} \quad (20)$$

Набір показників, які застосовуються для оцінки фінансового стану (надійності)

підприємства в системі ринкових відносин, ми об'єднали в основному в такі групи: показники ліквідності; показники ділової активності; показники платоспроможності або структури капіталу, які враховують результати діяльності фірми в умовах переходу до ринкових відносин. Запропонована система показників дає змогу комплексно та об'єктивно оцінювати фінансовий стан будівельних фірм.